

Holt: Miért nem segít a piros tinta az írástanításban?

október 1, 2023

Kezembe került az *Observer* száma, benne pedig Ted Sizer cikke az írástanításról. Akkoriban írtam is egy levelet neki, amit aztán mégsem küldtem el, azt gondolván: “Mi értelme lenne hiábavaló vitába keveredni?”

Újra elolvasva a cikket nem tudok ellenállni a kísértésnek, hogy rá ne mutassak, hogy annak szinte semmi köze a valósághoz, mint ahogy gyakorlatilag egyetlen olyan írásnak sem, amelyet az elmúlt egy-két évben az iskoláról olvastam.

Sizer egy Horatius nevű képzeletbeli irodalomtanárról ír, “aki hisz a szigorú írásoktatásban”, de akinek nincs ideje arra, hogy diákjai fogalmazásaihoz “piros golyóstollal részletes kritikát írjon a margóra vagy máshova”. Legyen kevesebb diákja – javasolja Sizer – így hosszabb dolgozatokat írathat, több margót írhat tele piros golyóstollával, ennél fogva feltehetően jobb írókat nevel majd.

Mindez szintiszta képzelgés.

Először is: azok az iskolák, mint amilyen az Andover, vagy az a nagyon hasonló iskola, ahová magam is jártam, ahol az angoltanároknak van idejük a Sizer javasolta dolgokat tenni, nem változtatják a rossz írókat jó íróvá. A 4 év alatt, amíg odajártam, az általam megismert diákok közül egynek sem fejlődött komolyan az íráskészsége az ottlétéből fakadóan. A menő előkészítő iskolák nem tudnak sokkal nagyobb arányú kitűnő tanulót felmutatni a felsőbb osztályokban, mint elsőben. Aki jó íróként érkezik, az feltehetően jó íróként is hagyja el az iskolát, aki pedig aránylag ügyetlen (az Andover standardjai szerint), az úgy távozik.

Másodsorban: diákként tudtam, majd tanárként is megtanultam,

hogy a tanulók még az ilyen elitiskolákban sem olvassák el a piros golyóstollas firkálmányokat, és még kevésbé gondolkodnak el rajtuk. A diákok, akik ötöst kapnak, talán élvezettel olvassák a tanárok dicsérő szavait, de ezeket elolvasva félredobják írásukat. Akik hármast vagy kettest kapnak, olvasás nélkül teszik azt. Amikor a felkapott Commonwealth Iskolában irodalmat tanítottam, felajánlottam a diákjaimnak, hogy az általuk kívánt részletességgel javítgatom az írásaikat, amennyiben vállalják, hogy újraírják azokat, de egyikük sem élt az ajánlattal.

Harmadszor: egyébként sem így lehet jó írókat nevelni. Akkor, és csak akkor tanuljuk meg jól használni a nyelvet, ha arra használjuk, hogy olyan dolgokról beszéljünk/írnunk, amelyekről beszélni/írni akarunk, és olyan embereknek, akiknek azt tényleg el akarjuk mondani vagy meg akarjuk írni. Amikor az Andover-féle iskolák tanulói olykor-olykor igazán színvonalas írásokat produkálnak, akkor az azért van, mert a diákok lehetőséget kaptak arra, hogy saját maguk által választott témában írjanak olyan célközönségnek, amelyhez tényleg szólni akarnak. A kis piros megjegyzéseknek ehhez semmi köze. Minden jó írás mögött az a hit vagy inkább remény áll, hogy amit az ember leír, attól valami megváltozik, legalább egy valakinek örömet okoz, ha másnak nem is, de legalább az író önmagának. Az evilági Horatiusok kevés diákjának adatik csak meg az esélye az ilyen írásra. Az alatt a hat év alatt, amíg a menő iskolámban és az egyetemen fogalmazásokat írtam (és sose kaptam ötösnél rosszabb jegyet az írásaimra), csak egy fogalmazást írtam, amit szívesen kézbe vennék újra.

Negyedszerre: még ha a kis piros megjegyzések jobb írást is eredményeznének, vagy segítenék annak létrejöttét, akkor is: amire a diáknak igazán szüksége van, az a gyakorlás. Ha a diákok csak annyit írhatnak, amennyit a tanár képes kijavítani, vagy akár csak elolvasni, akkor a diákok nem írnak eleget. Ha olyan tanulókkal találkozom, akik komolyan veszik az írást, és megkérdezik tőlem, mi módon fejlődhetnének, azt

válaszolom, hogy naponta legalább 1000 szavas, de inkább hosszabb szöveget kellene írniuk. Ez lehet levél formájában – amúgy csodálatos irodalmi forma, és talán a legtöbb jó író gyakorlóterepe – vagy naplóként, vagy egyszerűen szabadon áramló gondolatfolyamként. De ami a legfontosabb: az írónak képesnek kell lennie arra, hogy szavakba öntse mindazt, ami belül feszíti; mindenekelőtt ezt kell a fiataloknak gyakorolniuk. Amikor a Berkeley végzőseinek – a legelitebb elitdiákoknak – azt a feladatot adtam, hogy írjanak bármit, amit senki sem lát majd, amit csak maguknak írnak – az egészet egyébként nagyon élvezték, tanulságosnak és sok szempontból hasznosnak találták –, akkor azt mondták, hogy a diákéveik alatt még soha nem kérték őket ilyesmire.

Az esély, hogy az irodalomtanárokat – főleg a menő iskolákban – meggyőzzünk arról, hogy így álljanak az írástanításhoz, körülbelül akkora, mint hogy te vagy én vagy bárki átugorja a Prudential Tornyt. Így a Horatiusok tovább firkálgatják jobbára szarkasztikus megjegyzéseiket a margókra, a diákok pedig továbbra sem vesznek róluk tudomást, és továbbra is azt fogják gondolni, hogy az írás valami olyasmi, amit a tanár majd leosztályoz, és így minden marad a régiben.

Üdvözlettel a valóság nevében: John Holt

1984. március 6.

fordította: Jinda Réka, lektorálta: Juhász Vera (forrás: John Holt: A Life Worth Living – válogatott levelek / 1990.,) / (Levél Steven Perlsteinhez a bostoni Observer c. lap szerkesztőjéhez az írás/fogalmazás tanításról)

Kapcsolódó oldalak:

- John Holt: Az elveszett boldogság nyomában – könyvismertetés

- John Holt: Ki tanít kit az iskolában?